

Kancelaria Prezesa Rady Ministrów

Przewodniczący Komitetu do spraw Pożytku Publicznego
Jan Grabiec

DOB.WPKS.4510.8.2026
Warszawa, data podpisu r.

Pan
Włodzimierz Czarzasty
Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 18414 Pana Posła Roberta Dowhana, skierowaną do Prezesa Rady Ministrów w sprawie *przekazywania środków na stowarzyszenia i fundacje* uprzejmie proszę o przyjęcie poniższych informacji.

Organizacje pozarządowe, działające niezależnie od administracji publicznej i sektora prywatnego, odgrywają istotną rolę w funkcjonowaniu państwa, rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i budowaniu kapitału społecznego. Do tej grupy należą m.in. fundacje, stowarzyszenia, ochotnicze straże pożarne, koła gospodyń wiejskich i inne podmioty wskazane w art. 3 ustawy z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie¹. W wielu obszarach – takich jak pomoc społeczna, edukacja, zdrowie, kultura, budowanie odporności społecznej czy ochrona środowiska – organizacje realizują zadania publiczne we współpracy z instytucjami państwa i samorządu. Jak wynika z danych Głównego Urzędu Statystycznego z 2024 r. w Polsce działa ok. 113 tys. organizacji pozarządowych. Warto podkreślić, że zdecydowana większość z nich działa transparentnie i zgodnie z prawem. Przypadki nieprawidłowego wykorzystania środków publicznych dotyczą zaledwie marginalnego ułamka wszystkich organizacji, co nie powinno rzucać cienia na ogromną i rzetelną pracę całego trzeciego sektora.

Przewodniczący Komitetu do Spraw Pożytku Publicznego sprawuje nadzór nad Narodowym Instytutem Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego (NIW-CRSO), który jest agencją wykonawczą odpowiedzialną za wdrażanie rządowych programów wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego przyjmowanych przez Radę Ministrów. Nadzór ten dotyczy legalności, prawidłowości i zgodności działania NIW-CRSO z obowiązującymi przepisami prawa oraz dokumentami programowymi, w tym rządowymi programami wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

Podkreślić należy, że aby zapobiec występowaniu niepożądanych sytuacji w procesie przyznawania dotacji ze środków publicznych na działalność i funkcjonowanie organizacji

¹ Dz. U. z 2025 r. poz. 1338 oraz z 2026 r. poz. 1040.

pozarządowych, dyrektor NIW-CRSO przeprowadził na polecenie Przewodniczącej Komitetu ds. Pożytku Publicznego szereg działań reformujących Instytut, w tym: wprowadzenie transparentnych procedur konkursowych oraz zakaz prowadzenia agitacji politycznej w trakcie realizacji projektów. Zmiany wprowadzone w 2024 roku zapewniają transparentne i uczciwe przyznawanie środków publicznych organizacjom pozarządowym na realizację istotnych społecznie zadań.

Warto również zaznaczyć, że NIW-CRSO jest w trakcie odzyskiwania środków nieprawidłowo wydatkowanych m.in. na cele prowadzenia agitacji politycznej. W aktualnych regulaminach programów realizowanych przez NIW-CRSO zostały wprowadzone m.in. zasady uniemożliwiające przekazywanie środków organizacjom rejestrowanym w czasie naboru czy też zaraz przed nim. Obecnie regulaminy konkursów przyjmowane są przez Radę Instytutu, która – po raz pierwszy w historii tej instytucji – składa się w większości z przedstawicieli organizacji pozarządowych.

Wprowadzone zmiany wzmocniły również procedury kontrolne – w przypadku wykrycia jakichkolwiek nieprawidłowości w dysponowaniu dotacjami, NIW-CRSO egzekwuje zwrot środków publicznych. Taka restrykcyjna postawa gwarantuje, że pieniądze publiczne są chronione, a wsparcie trafia wyłącznie do tych podmiotów, które rzetelnie i uczciwie realizują swoje społeczne misje. Kontrole oraz postępowanie egzekucyjne prowadzone przez NIW-CRSO są realizowane m.in. na podstawie:

- ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych,
- ustawy z dnia 15 września 2017 r. o NIW-CRSO²,
- umów o realizację zadań publicznych,
- w odniesieniu do kontroli organizacji pożytku publicznego przepisów ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz rozporządzenia Przewodniczącego Komitetu do spraw Pożytku Publicznego z dnia 24 października 2018 r. w sprawie przeprowadzenia kontroli organizacji pożytku publicznego³.

Jeżeli w toku kontroli stwierdzone zostaną nieprawidłowości, rozpoczynana jest procedura administracyjna dotycząca zwrotu części lub całości dotacji wydatkowanej niezgodnie z umową dotacyjną. Postępowania te prowadzone są przez Dyrektora NIW-CRSO, organem odwoławczym jest natomiast Przewodniczący Komitetu ds. Pożytku Publicznego.

NIW-CRSO corocznie przygotowuje plan kontroli na podstawie zarządzenia Dyrektora NIW-CRSO dotyczącego procedur kontroli. Podczas prac nad planem kontroli uwzględniana jest analiza ryzyka. W przypadku powzięcia informacji o nieprawidłowościach, Dyrektor NIW-CRSO zleca przeprowadzenie kontroli doraźnych.

Jednocześnie, NIW-CRSO podejmuje kroki prowadzące do odzyskiwania środków publicznych, w przypadku wykrycia nieprawidłowości przez inne organy np. Najwyższą Izbę Kontroli lub organy Krajowej Administracji Skarbowej.

² Dz. U. z 2026 r. poz. 94.

³ Dz. U. z 2018 r. poz. 2054.

Odnosząc się do systemowych uregulowań dotyczących wydatkowania środków publicznych to jak informuje Minister Finansów i Gospodarki, dysponowanie środkami publicznymi odbywa się w oparciu o zasadę legalności oraz przestrzeganie przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁴, która reguluje m.in. zasady i tryb kontroli procesów związanych z gromadzeniem i rozdysponowywaniem środków publicznych (...) oraz zasady kontroli zarządczej i audytu wewnętrznego oraz koordynacji kontroli zarządczej i audytu wewnętrznego w jednostkach sektora finansów publicznych.

Ramy prawne dla dysponowania środkami budżetowymi wyznacza m.in. art. 44 ust. 3 ustawy o finansach publicznych. Przepis ten obliguje dysponentów do dokonywania wydatków w sposób celowy i oszczędny, z zachowaniem zasad uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów oraz optymalnego doboru metod i środków służących osiągnięciu założonych celów. Należy więc podkreślić, że wszystkie wydatki publiczne, w tym dotacje celowe, które mogą być – na podstawie ustawy o finansach publicznych – przyznane organizacjom pozarządowym, powinny być dokonywane w sposób uwzględniający ww. przepisy.

Kolejnym instrumentem zawartym w przepisach ustawy systemowej, które pozwalają na zabezpieczenie prawidłowości wydatków publicznych, są regulacje art. 150 oraz art. 151 ustawy o finansach publicznych. Przepisy określają zasady oraz tryb udzielania i rozliczania dotacji celowych i stanowią również formalną gwarancję, że środki przekazane organizacjom pozarządowym podlegają szczególnej kontroli na każdym etapie ich wykorzystywania.

Zgodnie z art. 150 ustawy o finansach publicznych, dysponent części budżetowej lub dysponent środków, o których mowa w art. 127 ust. 2, udzielając dotacji celowej, w tym jednostce sektora finansów publicznych, w przypadku gdy odrębne przepisy lub umowa międzynarodowa nie określają trybu i zasad udzielania lub rozliczania tej dotacji, zawiera umowę, która określa oprócz opisu zadania (celu) na jaki dotacja została przyznana, wysokość udzielonej dotacji oraz termin wykonania, w szczególności także tryb kontroli wykonania zadania (w umowie można również postanowić, że kontrola będzie prowadzona na zasadach i w trybie określonych w przepisach o kontroli w administracji rządowej).

Jednocześnie, w myśl art. 151 ustawy o finansach publicznych, dysponent może zlecić organizacji pozarządowej realizację swoich zadań na podstawie zawartej z tą organizacją umowy, przyznając dotację celową na realizację tych zadań, również określając przy tym w umowie tryb kontroli wykonywania tego zadania. Dodatkowo, przepisy systemowe – oprócz obowiązków wynikających z umowy – nakładają na beneficjentów dotacji obowiązek prowadzenia wyodrębnionej ewidencji środków otrzymanych z dotacji oraz obowiązek przedstawienia rozliczenia dotacji.

Ponadto, ustawa o finansach publicznych (art. 175 ust. 1) przypisała dysponentom części budżetowych obowiązki w zakresie sprawowania nadzoru i kontroli dotyczące m.in. całości gospodarki finansowej podległych im jednostek organizacyjnych, w tym nad dokonywaniem przez te jednostki wstępnej oceny celowości poniesionych wydatków oraz realizacją

⁴ Dz. U. z 2025 r. poz. 1483, z późn. zm.

właściwych procedur, wykorzystania dotacji udzielonych z budżetu państwa, a także realizacji zadań finansowanych z budżetu państwa.

Zgodnie z art. 175 ust. 2 pkt 2, 3, 4 i 5 ustawy o finansach publicznych przedmiotem nadzoru i kontroli, o których mowa w ust. 1, jest w szczególności:

- zgodność wydatków z planowanym przeznaczeniem,
- prawidłowość wykorzystania środków finansowych, w tym zakres zrealizowanych zadań,
- wysokość i terminy przekazywania dotacji,
- prawidłowość wykorzystania dotacji udzielonych z budżetu państwa, pod względem zgodności z przeznaczeniem oraz wysokości wykorzystanej dotacji a stopniem realizacji zadań przewidzianych do sfinansowania dotacją z budżetu państwa.

Kontrola sprawowana przez dysponentów części budżetowych ma więc charakter finansowy, a jej przedmiotem jest w szczególności zgodność wydatków z planowanym przeznaczeniem czy też prawidłowość wykorzystania środków finansowych, w tym w zakresie zrealizowanych zadań. Sprawowana na bieżąco kontrola i nadzór pomagają więc dysponentom części budżetowych m.in. ocenić prawidłowość wykorzystania dotacji udzielonych z budżetu państwa, pod względem zgodności z przeznaczeniem oraz wysokości wykorzystanej dotacji a stopniem realizacji zadań przewidzianych do sfinansowania dotacją z budżetu państwa, w tym co do prawidłowości naliczenia odsetek podlegających nadzorowi organu udzielającego dotacji.

Kwestie te reguluje także ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie. Zgodnie z przepisami art. 16 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, organizacje pozarządowe lub inne podmioty przyjmując zlecenie realizacji zadania publicznego zobowiązują się do jego wykonania w zakresie i na zasadach określonych w umowie odpowiednio o wsparcie realizacji zadania publicznego lub o powierzenie realizacji zadania publicznego sporządzonej z uwzględnieniem przepisów ustawy o finansach publicznych oraz przepisów ww. ustawy, a organ administracji publicznej zobowiązuje się do przekazania dotacji na realizację zadania.

Jednocześnie należy zauważyć, że wszelkie przypadki wydatkowania środków publicznych niezgodnie z ich przeznaczeniem (celem) mogą zostać potraktowane jako naruszenie dyscypliny finansów publicznych, o którym mowa w odrębnych przepisach powiązanych z systemem finansów publicznych.

Krajowa Administracja Skarbowa prowadzi regularnie audyty krajowych środków publicznych na podstawie art. 95 ust. 1 pkt 2-7 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej⁵ w zakresie:

- „(...) 2) gospodarowania środkami publicznymi innymi niż określone w pkt 1 i 1a, z wyłączeniem badania celowości wykorzystania środków zaliczanych do dochodów własnych i subwencji ogólnej jednostki samorządu terytorialnego;
- 3) wywiązywania się z warunków finansowania pomocy ze środków, o których mowa w pkt 1-2;

⁵ Dz. U. z 2025 r. poz. 1131, z późn. zm.

- 4) wykorzystania i rozporządzania mieniem państwowym;
- 5) wykorzystania mienia otrzymanego od Skarbu Państwa w celu realizacji zadań publicznych oraz prawidłowości prywatyzacji mienia Skarbu Państwa;
- 6) wypełniania zobowiązań wynikających z udzielonych przez Skarb Państwa poręczeń i gwarancji, w tym wykorzystania środków, których spłatę poręczył lub gwarantował Skarb Państwa, zgodnie z ich przeznaczeniem;
- 7) prawidłowości deklarowania, obliczania i wpłacania należności budżetu państwa, państwowych funduszy celowych i innych jednostek sektora finansów publicznych, których pobór należy do innych organów.”

Audyty w powyższym zakresie prowadzone są przez dyrektorów izb administracji skarbowej i dotyczą prawidłowości wykorzystania środków publicznych tj. etapu po ich wypłacie beneficjentowi przez dysponenta. Kluczową rolę w zakresie prewencji i zapewnienia prawidłowego przyznawania i wydatkowania środków publicznych pełnią dysponenci tych środków.

Podsumowując, należy bardzo mocno podkreślić jak istotną rolę w państwie pełnią organizacje pozarządowe i trzeci sektor – realizują działania społeczne, rozwijają aktywność obywatelską, przyczyniają się do wzmacniania tak ważnej dzisiaj odporności społecznej, a także budują zaufanie społeczne i umacniają demokrację. Obecnie obowiązujące regulacje prawne oraz procedury kontrolne istniejące w sektorze finansów publicznych, zapewniają efektywne i skuteczne narzędzia do przeprowadzenia rzetelnej weryfikacji wydatkowania środków publicznych, zarówno pod kątem ich legalności, jak i celowości dysponowania tymi środkami.

Z wyrazami szacunku

z upoważnienia

Przewodniczącego Komitetu do spraw Pożytku Publicznego

Adriana Porowska

Sekretarz Stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów

Wiceprzewodnicząca Komitetu do spraw Pożytku Publicznego

/dokument podpisany elektronicznie/